

EERSTE MAAN

*Vader, vergeef het hun,
want ik zal dat nooit doen.*

Richard de Zoysa
'Good Friday 1975'

ANTWOORDEN

Je wordt wakker met het antwoord op de vraag die iedereen stelt. Het antwoord is Ja, en het antwoord is Precies Zoals Hier Maar Erger. Dat is het enige inzicht dat je ooit zult verwerven. Je kunt dus maar net zo goed weer gaan slapen.

Je werd geboren zonder hartslag en in leven gehouden in een couveuse. Zelfs als foetus, een vis op het droge, wist je al waarom de Boeddha onder bomen zat, wat hij wilde ontdekken. Dat het beter is om niet te worden wedergeboren. Gewoon geen moeite te doen. Je had op je instinct moeten afgaan en het loodje moeten leggen in die kist waarin je bent geboren. Maar dat deed je niet.

Vandaar dat je afhaakte bij alle spelletjes die ze je lieten spelen. Twee weken op een schaakclub, een maand bij de padvinders, drie minuten rugby. Toen je van school ging, haatte je teams en sport en de idioten die ervan genoten. Je stopte voortijdig met kunstlessen en verzekeringen verkopen en academische opleidingen. Allemaal spelletjes, en ze konden je allemaal aan je reet roesten. Je dumpte iedereen die je ooit naakt had gezien. Liet elke goede zaak in de steek waarvoor je ooit had gevochten. En deed talloze dingen die je nooit aan anderen kunt vertellen.

Als je een visitekaartje had, zou dit de tekst zijn:

MAALI ALMEIDA
Fotograaf. Gokker. Slet.

Als je een grafsteen had, zou er staan:

MALINDA ALBERT KABALANA
1955-1990

Maar je hebt ze niet. En je hebt aan deze tafel geen fiches meer. En je weet inmiddels wat anderen niet weten. Je weet de antwoorden op twee vragen. Is er leven na de dood? En hoe is dat?

JE ZULT SNEL WAKKER WORDEN

Het begon eindeloos lang geleden, duizend eeuwen geleden, maar laten we al die gisterens overslaan en beginnen bij afgelopen dinsdag. Een dag waarop je wakker wordt met een kater en zonder gedachten, zoals op de meeste dagen. Je wordt wakker in een eindeloos grote wachtkamer. Je kijkt om je heen en het is een droom, en voor deze ene keer weet je dat het een droom is en vind je het prima om te wachten tot die voorbij is. Aan alles komt een eind en aan dromen al helemaal.

Je draagt een safari-jasje en een vale spijkerbroek en hebt geen idee hoe je hier bent beland. Je draagt maar één schoen en je hebt drie kettingen en een camera rond je nek. De camera is je vertrouwde Nikon 3ST, maar de lens is verbrijzeld en er zit een scheur in de behuizing. Als je door de zoeker kijkt, zie je niets dan modder. Tijd om wakker te worden, kleine Maali. Je knijpt jezelf en het doet pijn, niet als een speldenprikje, meer als de holle pijn van een belediging.

Je weet hoe het is om je eigen brein niet te vertrouwen. Die LSD-trip bij het Smoking Rock Circus in 1973, toen je in het Viharamahadevi Park drie uur lang een araliaboom stond te knuffelen. De pokermarathon van negentig uur, toen je 1,7 miljoen roepies won waarvan je er 1,5 weer verloor. Je eerste beschieting met artillerievuur in Mullaitivu in 1984, in een bunker tjokvol doodsbanne ouders en gillende kinderen. Toen je op je negentiende wakker werd in het ziekenhuis en niet meer wist hoe je moeder eruitzag, of hoe je walgde van haar gezicht.

Je staat in een rij te schreeuwen tegen een vrouw in een witte sari achter een plexiglas scherm. Maar wie is er niet ooit woedend geweest op

een vrouw achter een balie? Jij in elk geval wel. De meeste Sri Lankanen zieden in stilte, maar jij schreeuwt je longen uit je lijf als je iets te klagen hebt.

‘Ik zeg niet dat het uw fout is. Ik zeg niet dat het mijn fout is. Vergissen is menselijk, oké? Zeker bij overheidsinstanties. Hoe lossen we het op?’

‘Dit is geen overheidsinstantie.’

‘Maakt me niet uit, *aunty*. Ik zeg alleen maar: ik kan hier nu niet zijn, ik heb foto’s die ik moet delen. Ik zit in een liefdevolle relatie.’

‘Ik ben niet uw tante.’

Je kijkt om je heen. De rij achter je zigzagt rond zuilen heen en kronkelt langs de muren. De lucht is beneveld, al lijkt niemand rook of koolstofdioxide uit te ademen. Het lijkt op een parkeergarage zonder auto’s, of een markt waar niets wordt verkocht. Het hoge plafond wordt op zijn plaats gehouden door betonnen pylonen die met sterk verschillende tussenafstanden zijn opgesteld in een groot veld. Helemaal aan de andere kant lopen mensen naar binnen en naar buiten door iets wat op grote liftdeuren lijkt.

Zelfs van dichtbij zijn de mensen vaag omljnd. Ze hebben een talkachtige huid en ogen die oplaaien in kleuren die je nooit ziet bij bruine mensen. Sommigen dragen ziekenhuiskielen; anderen hebben gedroogd bloed op hun kleren; sommigen missen ledematen. Allemaal schreeuwen ze tegen de vrouw in het wit. Het is alsof ze in gesprek is met iedereen tegelijk. Misschien stellen ze allemaal dezelfde vragen. Als je een gokker was (en dat ben je), zou je zeggen dat de kans veertig procent is dat dit een hallucinatie is, veroorzaakt door zo’n pretpilletje van Jaki.

De vrouw slaat een grootboek open. Ze bekijkt je zonder belangstelling of minachting van top tot teen. ‘Eerst de details. Naam?’

‘Malinda Albert Kabalana.’

‘Eén lettergreep graag.’

‘Maali.’

‘U weet wat een lettergreep is?’

‘Maal.’

‘Dank u. Godsdienst?’

‘Geen.’

‘Wat vreemd. Doodsoorzaak?’

‘Weet ik niet.’

‘Tijd sinds overlijden?’

‘Weet ik niet.’

‘*Aiyo.*’

De zwerm zielen sluit je in om de vrouw in het wit te hekelen en te bestoken. Je kijkt naar hun ziekelijk bleke gezichten, verzonken ogen in gebroken hoofden, ogen toegeknepen van woede, pijn en verwarring. Pupillen als blauwe plekken en zweren. Geklutste bruin-, blauw- en groentinten en niemand ziet je staan. Je hebt in vluchtelingenkampen gewoond, straatmarkten bezocht rond het middaguur, bent in slaap gevallen in drukke casino’s. De heffe des volks is nooit pittoresk. Deze heffe dromt jouw kant op en heft je weg van het loket.

Sri Lankanen kunnen niet in de rij staan. Tenzij je een rij definieert als een vormloze curve die je op verschillende punten kunt betreden. Deze lijkt een verzamelpunt te zijn voor mensen met vragen over hun dood. Er zijn meer loketten en boze klanten proberen over tralies heen te klimmen om het schaarse personeel verwensingen toe te schreeuwen. Het hiernamaals is een belastingkantoor en iedereen wil teruggave.

Je wordt opzijgeduwd door een *amma* met een jong kind op haar heup. Het kind staart je aan alsof je zijn favoriete stuk speelgoed aan diggelen hebt geslagen. Het haar van de moeder zit onder het bloed. Er zitten vlekken op haar jurk en vegen op haar gezicht. ‘Hoe zit het met onze Madura? Hij zat bij ons op de achterbank. Hij zag die bus eerder aankomen dan de chauffeur.’

‘Hoe vaak moeten we het nog zeggen, mevrouw? Uw zoon leeft nog. *Don't worry, be happy.*’

Dit komt van de man achter het andere loket, die een witte kiel draagt en er met zijn afro uitziet als Mozes uit het grote boek. Zijn stem dendert als de oceaan en hij heeft bleekgele ogen, als roereieren. Hij herhaalt de titel van het irritantste liedje van vorig jaar en slaat ook een grootboek open.

Je neemt nog een foto, want dat doe je nu eenmaal als je niet weet wat je moet doen. Je probeert deze parkeerplaats van chaos te vereeuwigen, maar je ziet alleen de barsten in de lens.

Je ziet meteen wie bij het personeel hoort en wie niet. De medewerkers hebben grootboeken en staan te glimlachen. De bezoekers zijn uit het lood geslagen. Ze ijsberen, blijven staan, staren in de verte. Sommigen staan hoofdschuddend te janken. De medewerkers kijken niet rechtstreeks naar iets, en al helemaal niet naar de zielen die ze te woord staan.

Dit zou een uitgelezen moment zijn om wakker te worden en het allemaal te vergeten. Je onthoudt je dromen zelden, en de kans dat dit – wat het ook is – blijft hangen, is kleiner dan de kans op een flush of een full house. Je zult je net zomin kunnen herinneren dat je hier was als je je kunt herinneren dat je leerde lopen. Je hebt Jaki’s pretpilletjes geslikt en dit is gewoon een trip, een droom. Wat zou het anders kunnen zijn?

En dan zie je iemand tegen een bord in de hoek geleund staan, zo te zien gehuld in een zwarte vuilniszak, die noch een personeelslid noch een klant lijkt te zijn. Hij kijkt uit over de menigte met glimmende ogen zoals die van een kat in het licht van koplampen. Ze vallen op jou en blijven langer op je hangen dan nodig is. Het hoofd knikt en de ogen blijven je aanstaren.

Op een bord boven de figuur staat:

BEZOEK GEEN BEGRAAFPLAATSEN

En daarnaast een bordje met een pijl:

→ OORCONTROLE OP NIVEAU 42

Je wendt je weer tot de vrouw achter het loket en probeert het opnieuw. ‘Er moet een vergissing in het spel zijn. Ik eet geen vlees. Ik rook maar vijf sigaretten per dag.’ De vrouw komt je bekend voor, zoals misschien jouw leugens haar bekend voorkomen. Heel even houdt het duwen en trekken op. Heel even lijkt er niets anders te zijn dan jullie tweeën.

‘Aiyō! Ik heb al die smoesjes eerder gehoord. Niemand wil gaan, zelfs niet de zelfmoordenaars. Denkt u dat ik wilde sterven? Mijn dochters waren acht en tien toen ik werd neergeschoten. Wat kon ik doen? Klagen helpt niet. Wees geduldig en wacht op uw beurt. Vergeef wat u kunt vergeven. We hebben een personeelstekort en zoeken vrijwilligers.’

Ze kijkt op en verheft haar stem om de menigte toe te spreken.

‘U hebt allemaal zeven manen.’

‘Wat is een maan?’ vraagt een meisje met een gebroken nek. Ze houdt de hand vast van een jongen met een kapotte schedel.

‘Zeven manen is zeven nachten. Zeven zonsondergangen. Een week. Meer dan genoeg tijd.’

‘Ik dacht dat een maan een maand was.’

‘De maan hangt altijd boven ons, ook als je haar niet kunt zien. Je denkt toch niet dat de maan stopt met om de aarde draaien omdat jij stopt met ademen?’

Je begrijpt geen woord van haar verhaal, dus je kiest een andere aanpak. ‘Moet je zien hoeveel mensen. Zeker door al die moordpartijen in het noorden. De Tijgers en het leger die burgers vermoorden. Indiase vredestroepen die oorlogen beginnen.’

Je kijkt om je heen en ziet dat niemand naar je luistert. De ogen negeren je nog altijd en glinsteren in blauw- en groentinten. Je zoekt de in het zwart gehulde figuur, maar hij is verdwenen. ‘Niet alleen in het noorden. Ook hier in het zuiden. De overheid vecht tegen de JVP en er vallen doden bij bosjes. Ik begrijp het volkomen. Jullie zullen momenteel wel omkomen in het werk. Alle begrip.’

‘Momenteel?’ De vrouw in het wit kijkt je woedend aan en schudt haar hoofd. ‘Elke seconde een lijk, soms twee. Hebt u uw oren laten controleren?’

‘Er is niets mis met mijn gehoor. Ik neem foto’s. Ik ben getuige van misdrijven die verder niemand ziet. Ik ben essentieel.’

‘Die vrouw daar heeft kinderen te voeden. Die man moet ziekenhuizen runnen. U neemt foto’s? Ha! Heel indrukwekkend.’

‘Ik heb het niet over vakantiekiekjes. Mijn foto’s kunnen overheden omverwerpen en oorlogen voorkomen.’

Ze kijkt je aan met zo’n blik. Aan de ketting om haar nek hangt een anch die ooit is gedragen door een jongen die meer van jou hield dan jij van hem. Ze speelt ermee en trekt haar neus op.

Pas dan herken je haar. Haar glimlach, die niet zou misstaan in een tandpastareclame, had in de jaren tachtig vaak in de kranten gestaan. De universitair docente die door Tamilextremisten was afgeslacht omdat ze een gematigde Tamil was.

‘Ik ken u. U bent dr. Ranee Sridharan. Ik herkende u niet zonder megafoon. U schreef uitstekende artikelen over de Tamiltijgers. Maar u hebt mijn foto’s gebruikt zonder toestemming te vragen.’

Datgene wat je bij uitstek Sri Lankaans maakt is niet de achternaam van je vader of de gewijde plaats waar je knielt, of de glimlach die je op je gezicht plakt om je angsten te verhullen, maar je kennis van andere Sri Lankanen en de kennis van de Sri Lankanen van die Sri Lankanen. Er zijn *aunties* die, als je een achternaam en een school noemt, van alle Sri Lankanen de neven en nichten kunnen opsommen. Je hebt je bewogen in kringen die overlapt en veel andere kringen die hermetisch afgesloten bleven. Je bent vervloekt met de gave dat je nooit een naam vergeet, of een gezicht, of de volgorde waarin de kaarten worden gedeeld.

‘Het maakte me verdrietig toen ze u te pakken kregen. Echt waar. Wanneer was dat? ’87? Weet u, ik heb eens een Tijger ontmoet van de Mahatiyafactie. Hij beweerde dat hij uw moordaanslag had geregeld.’

Dr. Ranee kijkt behoedzaam glimlachend op uit haar grootboek. Haalt dan haar schouders op. Haar pupillen zijn melkachtig wit, alsof ze bewolkt zijn met staar.

‘U moet uw oren laten controleren. De patronen van uw oren zijn net zo uniek als uw vingerafdrukken. De schelp toont trauma’s uit het verleden, de lellen onthullen zonden, in het kraakbeen gaan schuldgevoelens schuil. Al die zaken weerhouden u ervan Het Licht te betreden.’

‘Wat is dat, Het Licht?’

‘Het korte antwoord is: Het Licht is Wat U Maar Nodig Heeft Dat Het Is. Het lange antwoord is dat ik geen tijd heb voor het lange antwoord.’

Ze geeft je een *ola*-blad. Een gedroogd palmbblad waarvan wordt ge-

zegd dat het drieduizend jaar geleden is gebruikt door zeven *rishi's* die er het lot op hebben geschreven van iedereen die ooit zou leven. Omdat te hoekige inscripties de korrelige textuur van het blad zouden scheuren, ontwikkelden de Zuid-Aziatische klerken letters met sensuele rondingen zodat het blad heel zou blijven.

'Hebt u foto's genomen van 1983?'

'Reken maar. Wat is dit?'

Dezelfde woorden staan in drie talen op het blad geschreven. Gerond Singalees, hoekig Tamil en gekrabbeld Engels. Geen scheurtje te zien.

OREN.....
DOOD.....
ZONDEN.....
MANEN.....
GESTEMPELD DOOR.....

'Laat uw oren controleren, uw aantal doden tellen, uw zonden coderen en uw aantal manen vastleggen op Niveau 42. En laat uw blad stempelelen door een Helper.' Ze sluit het boek en beëindigt daarmee het gesprek. Een ingezwachtelde man die onophoudelijk hoest neemt je plaats voor aan de rij in.

Je draait je om en staat oog in oog met de mensen achter je. Je heft je handen als een profeet. Je bent een uitslover, altijd al geweest. Altijd luidruchtig, behalve als je dat niet was.

'Jullie bestaan niet eens, stelletje lijkenvreters! Jullie zijn fantomen, verzinsels van mijn snurkende brein. Ik heb Jaki's pretpilletjes geslikt. Dit is een hallucinatie. Er is verdomme geen leven na de dood. Zodra ik mijn ogen sluit, verdampen jullie als scheten!'

Ze hebben ongeveer net zoveel aandacht voor je als meneer Reagan heeft voor de Malediven. De verkeersslachtoffers noch de ontvoerders, de bejaarden in ziekenhuiskielen noch de betreurde dr. Ranee Sridharan merken je uitbarsting op.

De kans dat je een parel vindt in een oester is 1 op 12.000. De kans dat

je wordt getroffen door de bliksem is 1 op 700.000. De kans dat de ziel de dood van het lichaam overleeft is 1 op 0, 1 op noppes, 1 op niks. Het kan niet anders: je slaapt. Daar twijfel je geen moment aan. Je zult snel wakker worden.

Dan komt er een afschuwelijke gedachte bij je op. Afschuwelijker dan dit woeste eiland, deze goddeloze planeet, deze stervende zon en dit snurkende melkwegstelsel. Wat als je inderdaad al de hele tijd slaapt? En wat als jij, Malinda Almeida, fotograaf, gokker en slet, vanaf dit moment nooit meer je ogen zult sluiten?

Je volgt een door de gang strompelende meute. Een man loopt op gebroken benen, een vrouw verbergt een gezicht vol blauwe plekken. Veel mensen lijken bruiloftskleren aan te hebben, want zo kleden lijkgravers nu eenmaal lijken. Anderen dragen lompen en verwarring. Je kijkt naar beneden en ziet alleen twee handen die niet de jouwe zijn. Je zou de kleur van je ogen willen inspecteren en het gezicht dat je draagt. Je vraagt je af of er spiegels in de liften hangen. Maar ze blijken nauwelijks muren te hebben. De zielen betreden een voor een de lege schacht en vliegen omhoog als luchtballonnen in water.

Dit is absurd. Zelfs de Bank of Ceylon heeft geen 42 verdiepingen.

'Wat is er op de andere verdiepingen?' vraag je aan iedereen die maar oren heeft, gecontroleerd of niet.

'Kamers, gangen, ramen, deuren. Niets bijzonders,' zegt een behulpzame Helper.

'Boekhouding en Financiën,' zegt een gebroken oude man die op een wandelstok leunt. 'Zo'n criminele bende als dit kan zichzelf niet financieren.'

'Het is altijd hetzelfde liedje,' jankt de dode vrouw met de dode baby. 'Elk universum. Elk leven. Telkens weer. Keer op keer.'

Je droomt zelden, laat staan dat je nachtmerries hebt. Je zweeft langs de rand van de schacht en je wordt door iets geduwd. Je schreeuwt als een hulpeloos wicht in een horrorfilm en de wind neemt je mee omhoog. Je schrikt van de in het zwart geklede figuur achter je. Zijn mantel van zwarte vuilniszakken flappert in de felle wind. Hij kijkt toe als je in de schacht klautert en buigt als je wegzweeft.